

SCHUBERT KOMPROMISSZUMOKKAL

A szokásosnál is jobban drukoltam azért, hogy Schubert Téli utazás című dalciklusa meghódítsa a tévé közönségét. Egyet kell érteni Fellner Andreával, aki szinte megszállottan igyekszik a tévé nagy hatóerejét a méltatlanul mellőzött és háttérbe szorult dalirodalom népszerűsítésére fordítani. A Kodály dalverseny várakozáson fölül sikert aratott — s ez nyilvánvalóan az ügyesen kitárolt műsorformának: a versenyek közkedveltségének köszönhető. Arra azonban még nem volt példa, hogy egy teljes dalciklus szóljalon meg a képernyőn.

A vállalkozás merészségével természetesen a műsor készítői is tisztában voltak, bizonyára ezért készítettek egy úgynevezett hangversenykalauzt a program elé, s ezért szabdalták szét négy estére a 24 dalból álló nagyívű sorozatot. A kompromisszumot nyilván tudatosan vállalták arra számítva, hogy a rövidebb műsorokat nagyobb közönség hallgatja meg, mint az egy óránál hosszabb, teljes ciklust. Elméletben ez talán így van, az engedmény a gyakorlatban mégsem vezetett eredményre mégpedig azért, mert ily módon sem a hozzáértőkhöz, sem a tájékozatlanabbakhoz nem tudott szólni. A dalok szűkebb közönségét a szétszabdaltság elkedvetlenítette: a Téli utazás éppen a maga elegységével, a remekművű dalok egymáshoz való viszonyával, „történet-

té” fűzésével, érzelmi hullámlásával, egyszerűen: ciklikus építkezésével ér el páratlan hatást — nem véletlen, hogy az előadóművészek többsége még a hangversenypódiumon is szünet nélkül, egyváltéban éneklie el a sorozatot, s a hallgatóság sem csupán az egyes dalok megformálását figyeli, hanem felépítésük ivét és kifejezését is. A dal műfajától még idegenkedő nagyközönséget pedig azért nem tudta a több részes műsor rávezetni e cizellált művészet szépségére, mert a kompromisszum másik oldalát nem vállalta következetesen.

Világos, hogy a német dalirodalom egyik legmagasabbrendű alkotását a szöveg és a zene szerves összefüggése miatt csakis német nyelven lehet hitelesen tolmácsolni (magyar szöveg különben sem jöhet szóba, ha egy világhírű német művész éneke szegődik a kifejezés szolgálatába), de tisztában kell lenni vele, hogy a bármily kifejező mimikájú, bármilyen „tévészerűen” fényképezett művész sem képes a készülék elé szögezni a nézőt, ha az nem érti: amiről énekelnek neki. Az énekes arcán átsuhanó érzelmeket, tekintetében tükröződő gondolatokat csak a dalok ismerője tudja követni; akihez viszont ez a többrészes sorozat szólni kívánna, legjobb esetben egy-két dal erejéig gyönyörködik Theo Adam hangjának szépségében, de a műfajhoz, s magához Schubert re-

mekművéhez nem kerül közelebb.

A hangversenykalauznak éppen a magyarázat, sőt a tartalmi ismertetés lett volna a feladata, méghozzá közvetlenül az egyes részletek tolmácsolása előtt. Így azonban, önálló műsorként (néhány nappal megelőzve az első dalok sugárzását), nem járulhatott hozzá a befogadáshoz. Theo Adam és Várnai Péter beszélgetése inkább a műfaj ismerőiehez és kedvelőiehez szólt; okos társalgásuk: két muzsikussal művelt eszmecseréje mintegy feltételezte a nézőről a mű ismeretét. A magam részéről élvezettel figyeltem a jól megválasztott kérdéseket és az énekes okos feleleteit (akkor is, ha előadásában nem valósította meg következetesen elméletét), de úgy találtam, hogy ez az elmélyült és gondolatokra készítő párbeszéd semmiképpen sem tartozik a közművelődés kategóriájába: a Téli utazás *elmélyült* megértését szolgálja talán, de könnyebb megismerését nem segíti elő, s mindezekelőtt a művelt, sokoldalú, világjáró énekes portréját színezi. A műsor szerkesztője igen fontos feladatra vállalkozott, s őszintén remélem, hogy bátorsága továbbra is megmarad: vállalja egyfelől a „rétegműsorral” járó szűkebb kör igényes követelményeit, s nem riad vissza másfelől a közvetlenebbül magyarázó módszerektől.

FEUER MARIA